

8.27x32.97	1	עמוד 2	ידיעות אחרונות - כותרת	25/07/2024	90998534-7
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

אבי שילון

על כוחם של נאומים

לדבר אל ההיסטוריה

נאומים הם חלק בלתי נפרד מהפוליטיקה עוד מתקופת יוון הקלאסית. גם אם אנחנו בעידן של מסרים קצרים וסרטי טונים כאמצעי העיקרי לשכנוע המונים, לנאומי המנהיגים עדיין יש משקל וחשיבות. הדוגמה האחרונה היא נאומו של הנשיא הפורש ג'ו ביידן, זמן קצר לאחר 7 באוקטובר, שממנו זכור בעיקר הצירוף Don't. הביטוי הקצר הזה, שהופץ באי-לפי סרטונים, גילם את המדיניות האמריקאית שביקשה, מצד אחד, לאיים על חיזבאללה ואיראן שלא לפתוח עוד חזית נגד ישראל, ומצד שני הבהירה שאמריקה דורשת גם מישראל למנוע מלחמה אזורית. בהקשר המזרח תיכוני זה היה אולי הנאום האמריקאי המשמעותי האחרון.

גם מנהיגי הציונות, עוד מראשיתה, התבלטו ביכולתם לשאת נאומים, שנמשכו או לעיתים גם שעתים או שלוש. נאומו של הרצל בקונגרס הציוני הראשון, שבו הכריז כי בזכות הציונות "שבנו הביתה!" הסתיים בתשואות שנמ' שכו, לפי אגדה שנעשתה לעובדה, למעלה משעה. גם זאב ז'בוטינסקי נודע כנאום מחונן שאנשים קנו כרטיסים כדי להאזין לו, ומנחם בגין נתפס כיוורשו במידה רבה משום שנחשב כיחיד שעלה עליו מבחינה רטורית. שלושה מה-נאומים שנשא בגין בחייו עיצבו את הישראליות: נאומו לאחר פרשת אלטלנה, שבו קרא למנוע מלחמת אחים; נאומו ב-1952, שבו איים לרדת למחתרת אם ממשלת בן-גוריון תחתום על הסכם השילומים; ו"נאום הצ'חצ'חים" שנשא לקראת בחירות 1981, שבו חילק למעשה את הפור-ליטיקה הישראלית למזרחים ואשכנזים.

האירוניה היא שאת נאומו הגדול נתניהו נשא כבר לפני למעלה מעשור, ודווקא הוא זה שייחרת בזיכרון כביטוי לכישלוננו כמדינאי

בן-גוריון היה רטוריקן פחות מוכשר, אבל גם הוא ידע ללכוד רגעים היסטוריים בנאומיו. ב-1937, כשהופיע בפני הוועדה הבריטית שנועדה להכריע על גורל הארץ, הכריז כי "התנ"ך הוא הקושאן שלנו" על ארץ ישראל, ולא המנדט - אמירה שעדיין משמשת דוברים ישראלים.

יש נאומים שקנו את עוצמתם ההיסטורית דווקא משום שהיו קצרים: כך, למשל, נאום גטיסברג של נשיא ארה"ב אברהם לינקולן הניח, במהלך מלחמת האזרחים, את תפיסת השוויון האמריקאית בפחות מ-300 מילים. ויש נאומים שסימנו את רוח התקופה דווקא משום שלא הצליחו - כמו נאום הרדיו המגומגם של לוי אשכול ערב מלחמת ששת הימים, שנתפס כסימן למדיניות הססנית. בעקבות הנאום אכן הוקמה ממשלה חדשה, ממשלת ליכוד לאומי, שהורתה על מכה מקדימה שפתחה את המלחמה.

גם הנאום של יצחק רבין על מרשאות הבית הלבן בעקבות חתימת הסכם אוסלו, שבו הכריז על מספרו האישי כלוחם לשעבר שמבקש עתה לעשות שלום, נחרת בזיכרון הקולקטיבי. עד כדי כך שבני גנץ הכריז דבר רומה בנאום הכניסה שלו לפוליטיקה, כשלושה עשורים אחרי.

לנאומים יש, כוח להגדיר מצב ואף להשפיע עליו, אבל הם תלויים בטיימינג ובהבטחה שהם נושאים. נתניהו מאמין בכוחן של מילים, אך נאומו אמש לא ייזכר כאחד הגדולים שלו, שכן אין בכוחו להבטיח בשורות: לא סיום המלחמה וגם לא ניצחון אסטרטגי. האירוניה היא שאת נאומו הגדול נתניהו נשא כבר לפני למעלה מעשור, ודווקא אותו נאום מוצלח מבחינה רטורית יהיה גם זה שייחרת בהיסטוריה כביטוי לכישלוננו כמדינאי. מדובר בנאום שנשא באו"ם ב-2012 ובו הבהיר, באמצעים גרפיים, את הקו האדום של ישראל ביחס להתקדמות הפצצה האיראנית. את הנאום הוא רבים בעולם זוכרים, רק שהרדליין חלף, איראן כבר חצתה את הרף - ומהנאום נותרו רק איומים ריקים.